RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 99/2025 vp
1.10.25

Rikosuhripäivystyksen lausunto valtion talousarviosta 2026

Rikosuhripäivystys (RIKU) kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta 2026. Otamme lausunnossa kantaa rikoksen uhrien tukipalveluiden toteutumiseen nykyisissä rahoitusnäkymissä. Haluamme kuitenkin myös tuoda esille, että rikosprosessit ovat Suomessa edelleen hyvin pitkiä aiheuttaen merkittävää haittaa ja kärsimystä rikoksen uhreille. Rikosprosessien sujuvoittamista edistävien toimenpiteiden lisäksi rikosprosessin eri vaiheiden toteuttamiseen tulee varata riittävät resurssit ottaen huomioon prosessin kokonaisuus.

Järjestöjen tuottamat uhrien tukipalvelut

Haluamme nostaa esille vakavan huolen siitä, millä tavalla sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n leikkaukset tulevat vaikuttamaan rikoksen uhrien saamaan tukeen. STEA-rahoitteiset järjestöt tuottavat tällä hetkellä ison osan uhrien erityistukipalveluista ja painopisteenä tässä työssä on haavoittuvassa asemassa olevien uhrien, etenkin väkivallan ja seksuaalirikosten uhrien tukeminen. Samaan aikaan hyvinvointialueiden talousvaikeudet näkyvät siinä, miten ne pystyvät tarjoamaan tukea väkivallan uhreille, mikä lisää entisestään tarvetta kolmannen sektorin tuottamille tukipalveluille.

Rikosuhripäivystyksen peruspalveluiden rahoitus

Rikosuhripäivystys vastaa Suomessa EU:n rikosuhridirektiivin (2012/29) mukaisten uhrien yleisten tukipalveluiden toteuttamisesta, mitä varten oikeusministeriö on antanut RIKUlle julkisen palveluvelvoitteen vuosille 2018–2027. RIKU vastaa palveluvelvoitteen puitteissa myös terrorismintorjuntadirektiivin (2017/541) edellyttämästä valmiudesta, jonka mukaan uhrien tukipalveluiden tulee olla saatavilla välittömästi terrori-iskun jälkeen. Tätä sekä muita mahdollisia isoja rikostilanteita varten RIKU on kehittänyt valmiusjärjestelmän, jonka avulla palvelut saadaan käyttöön nopealla aikataululla.

RIKUn peruspalveluihin haettavissa olevan vuoden 2026 avustuksen suuruus ei ole vielä tiedossa. Vuonna 2025 avustuksen perustaso oli 4 735 000 euroa, mikä tarkoitti 65 000 euron leikkausta vuoden 2024 avustuksen perustasoon (ilman 200 000 euron joululahjarahoja). Koska RIKUn talouden suunnittelussa joudutaan myös ottamaan huomioon kustannusten kasvu ja talouden turvaaminen yhtä vuotta pidemmällä aikavälillä, RIKUn johtokunta päätti syksyllä 2024 käynnistää RIKUn perustoimintaan kohdentuneet sopeuttamistoimet.

Syksyllä 2024 ja keväällä 2025 toteutuneiden sopeuttamistoimien seurauksena RIKUssa on tällä aiemman 31 palvelupisteen (joista neljässä ei ollut omaa työntekijää) sijasta 22 palvelupistettä (24 toimipistettä) sekä kuusi aluetta aiemman seitsemän sijaan. Myös organisaatiorakennetta on selkeytetty siten, että toimintaa toteuttaa aiemman 15 järjestön sijasta yhdeksän koordinaatiojärjestöä. Henkilöstön määrä oli viime vuonna henkilötyövuosina laskettuna 60, kun se vuonna 2023 oli 64 ja vuonna 2022 yhteensä 66.

Sopeuttamistoimet ovat näkyneet palveluiden ajoittaisena ruuhkautumisena. Vuoden 2025 aikana ruuhkautuminen on näkynyt etenkin Sisä-Suomen alueella, jossa henkilöresurssi sopeuttamistoimien seurauksena väheni yhdellä henkilötyövuodella. Alueella mm. jouduttiin loppukesästä ottamaan käyttöön useita viikkoja kestänyt asiakassulku. Sulkutilanteita on ollut jonkin verran myös Etelä-Suomen alueella. Ruuhkautuminen on näkynyt myös valtakunnallisissa palveluissa, etenkin 116 006 -puhelinpalvelussa.

RIKU on julkisen palveluvelvoitteen mukaisten peruspalveluiden osalta esittänyt oikeusministeriölle, että rahoituksen taso nostettaisiin vuonna 2026 yhteensä 5 000 000 euroon, jotta palvelua voidaan tarjota riittävällä tasolla kaikkialla Suomessa. Kun perustason avustus RIKUn toimintaan vuodelle 2025 on 4 735 000 euroa, tarkoittaisi tämä 265 000 euron lisäystä. Tällä olisi tarkoitus kattaa mm. kustannustason noususta aiheutuvat tarpeet, uuden puhelin- ja chat-järjestelmän kilpailutuksesta aiheutuvat kustannukset sekä yhden henkilötyövuoden lisäys Sisä-Suomen alueelle.

Rikosuhripäivystys pitää erittäin hyvänä sitä, että oikeusministeriön ensi vuoden valtionavustusmomentille on kirjattu rikosuhrimaksujen kasvavista tuotoista johtuva 700 000 euron lisämääräraha uhrien tukipalveluihin. Tässä vaiheessa ei ole tietoa siitä, miten tämä määräraha tulee kohdentumaan. Tarpeita tukipalveluiden rahoituksen lisäämiselle on varmasti paljon muuallakin, mutta pystymme esittämään tarkempia arvioita vain oman toimintamme näkökulmasta.

Seuraavassa laskelmassa on esitetty RIKUn valtionavustuksen kahdeksan vuoden kehitys sekä julkisen palveluvelvoitteen että todistajantukitoiminnan osalta. Oikeusministeriö linjasi vuonna 2024, että se ei enää rahoita todistajantukitoimintaa. Tämän toiminnan toteuttamiseksi RIKU sai kuitenkin eduskunnalta joululahjarahana yhteensä 50 000 euroa, joka mahdollistaa toiminnan jatkumisen vuoden 2026 loppuun saakka. Sen jälkeen todistajantukitoiminnan rahoituksen tulevaisuudesta ei ole tietoa. Tätä toimintaa tarvitaan, koska todistaminen koetaan usein pelottavana ja ahdistavana asiana. Todistajilla ei ole oikeudenkäyntiavustajaa, vaan he jäävät prosessissa hyvin yksin, mikäli heille ei voida osoittaa neuvontapalveluja ja tarvittaessa tukihenkilöä.

RIKUn valtionavustukset julkisen palveluvelvoitteen mukaiseen toimintaan sekä todistajantukitoimintaan vuosina 2018–2025:

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024*	2025**
Julkinen palveluvelvoite	3950000	4072000	4105000	4605000	4675000	4675000	4975000	4735000
Todistajantuen rahoitus	36000	28000	25000	25000	25000	25000	25000	25000
	3986000	**4100000**	**4130000**	**4630000**	**4700000**	**4700000**	**5000000**	**4760000**

*sisältää 200 000 euroa eduskunnan joululahjarahoja perustoimintaan

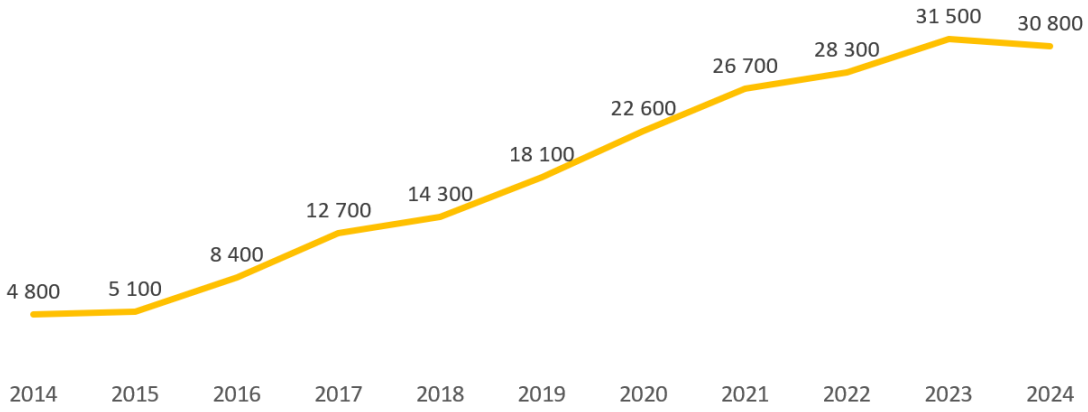
** 25 000 euroa todistajantukeen joululahjarahoista (yht. 50 000 euroa vuosille 2025–26)

Eduskunta myönsi lisäksi vuodelle 2025 yhteensä 100 000 euroa joululahjarahoja kohdennettavaksi lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen. RIKUssa onkin käynnissä kehittämishanke, jonka avulla on tarkoitus lisätä poliisien tekemiä lähisuhdeväkivallan uhrien ohjauksia RIKUn palveluihin. Taustalla on lähisuhdeväkivallan uhrien sovittelun päättyminen, joka ei toistaiseksi ole näkynyt lisääntyvinä asiakasohjauksina, mikä olisi hyvin tärkeää, koska nyt näitä uhreja ei myöskään ohjata

tukipalveluihin sovittelun kautta. Lisäksi hankkeessa kehitetään uhreille kohdennettu tekoälytyökalu lähisuhdeväkivallan tunnistamiseksi ja avun hakemiseksi ja vahvistetaan RIKUn henkilökunnan osaamista uuden ns. NKV-direktiivin (2024/1385) sisällöistä.

RIKUn asiakasmäärät ovat vuodesta 2014 lähtien kasvaneet huomattavasti. RIKUn eri palveluissa oli vuonna 2024 yhteensä 30 800 asiakasta. Asiakasmäärän pieni pudotus vuonna 2024 johtunee sopeuttamistoimien seurauksista sekä siitä, että Vastaamo-tapaukseen liittyviä asiakkaita oli jonkin verran aiempaa vuotta vähemmän.

RIKUn asiakkaat eri palveluissa vuosina 2014–2024:

Asiakkaista suurin ryhmä ovat lähisuhdeväkivallan uhrit (22 % vuonna 2024) ja seuraavaksi suurin seksuaalirikosten uhrit (15 %). Verkkorikosten uhrien määrä on ollut kasvussa viime vuosina. Kolme neljäsosaa asiakkaista on naisia.

Ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelu

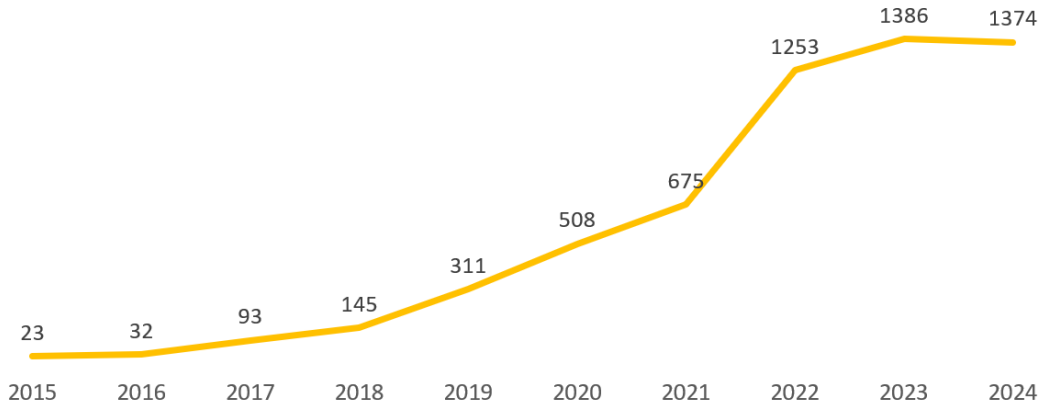
Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelu on koko maassa toimiva matalan kynnyksen luottamuksellinen palvelu kaikille Suomessa hyväksikäytetyille ihmiskaupan ja lähirikosten uhreille, riippumatta ihmiskaupan muodosta, sukupuolesta, iästä tai kansalaisuudesta. Muuta vastaavaa palvelua Suomessa ei ole, eikä mikään toinen toimija tarjoa tukipalveluita työvoiman hyväksikäytön uhreille.

Palvelu tavoittaa vuosittain useita satoja sellaisia ihmiskaupan ja sen lähirikosten uhreja, jotka eivät ole pystyneet tai uskaltaneet hakeutua viranomaispalveluiden piiriin. Rikosprosessituen lisäksi uhreille tarjotaan laajasti neuvontaa ja apua liittyen esimerkiksi uhrin oikeusturvaan, palveluihin sekä oleskeluoikeuteen, ja tukisuhteet kestävät yleensä useita vuosia. Uhreja autetaan konkreettisesti esimerkiksi tutkintapyyntöjen laatimisessa poliisille ja heidät ohjataan saattaen myös muihin viranomaispalveluihin (esim. AVI:n työsuojelu, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, sote-palvelut) ja järjestöille, ammattiliitoille sekä oikeusavustajille.

Uusia asiakkaita palveluun tuli vuonna 2024 yhteensä 344. Syyskuun 2025 loppuun mennessä uusia asiakkaita on ohjautunut 221. Suurin osa ohjautuu erityistukipalvelun asiakkaaksi ottamalla itse yhteyttä ennen kuin on viranomaispalveluiden piirissä. Vuonna 2024 erityistukipalvelun asiakkaaksi hakeutui omatoimisesti 264 ihmiskaupan tai sen lähirikoksen uhria. Erityistukipalvelu teki

vuonna 2024 192 ohjausta eri viranomaispalveluiden piiriin. Erityistukipalvelu tekee poliisille vuosittain kymmeniä tutkintapyyntöjä (47 kpl vuonna 2024). Palvelun avulla voidaan paljastaa merkittävä määrä vakavaa rikollisuutta.

Ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun asiakasmäärien kehitys vuosina 2015–2024:

Erityistukipalvelun perusrahoitus perustuu STEA:lta saatavaan avustukseen, joka on tälle vuodelle 264 600 euroa. Tämä riittää kolmen kokoaikaisen työntekijän palkkaamiseen. Nykyisillä asiakasmäärillä tämä henkilöresurssi on kuitenkin täysin riittämätön.

Erityistukipalvelu onkin saanut vuodesta 2022 lähtien oikeusministeriöstä täydentävää rahoitusta. Vuonna 2023 lisärahoitus perustui eduskunnan myöntämään joululahjarahaan (300 000 €). Viime vuonna erityistukipalvelulle myönnettiin oikeusministeriöstä avustusta 224 120 euroa, joka riittää palvelun toteuttamiseen sen nykytasolla kuluvan vuoden loppuun saakka sekä muutamaksi kuukaudeksi vuoden 2026 alussa. Sen jälkeen – ilman muuta lisärahoitusta – erityistukipalvelun resurssi putoaa noin puoleen nykyisestä tasosta toiminnan jäädessä pelkästään STEA-avustuksen varaan. Tässä tilanteessa erityistukipalvelua ei pystyttäisi nykymuodossaan toteuttamaan.

Oikeusministeriön avustusmomentille edellä mainittua rikosuhrimaksutuottoihin perustuvaa 700 000 euron lisäystä voitaisiin kohdentaa myös ihmiskaupan uhrien auttamistyöhön, mutta mitään tietoa tällaisista linjauksista ei tässä vaiheessa ole. Tätä puoltaisi se, että ensi vuoden kesällä toimeenpantava ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivi (11 artikla) edellyttää yhteistyötä alan tukijärjestöjen kanssa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet luodakseen laeilla, asetuksilla tai hallinnollisilla määräyksillä yhden tai useamman mekanismin, jonka tarkoituksena on uhrien ***varhainen tavoittaminen ja tunnistaminen, tunnistettujen ja oletettujen uhrien auttaminen ja tukeminen yhteistyössä alan tukijärjestöjen kanssa****, ja jäsenvaltioiden on nimettävä yhteyspiste uhrien rajat ylittävää ohjaamista varten.”*

Vaikka uhrien tunnistaminen on velvoittanut valtiota ja sen virkahenkilöstöä aiemminkin, vahvistaa tämä jäsenvaltioiden velvoitetta ryhtyä toimenpiteisiin uhrin tunnistamiseksi varhaisessa vaiheessa ja tehdä tätä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Ilman järjestöjen matalan kynnyksen palveluita valtion on vaikea täyttää varhaisen tunnistamisen velvoitettaan ja velvoitetta tarjota uhreille heidän tarvitsemansa tukipalvelut.

RIKUn erityistukipalvelu on normaalin työnsä lisäksi myös merkittävällä tavalla tukenut uhreja ja viranomaisia auttamalla isoihin ns. marjaoikeudenkäynteihin Thaimaasta saapuvien asianomistajien ja todistajien käytännön järjestelyissä. Tämä on tarkoittanut mm. auttamista maahan saapumisten ja maasta poistumisten järjestelyissä, kuljetuksissa, majoittumisissa, oikeudenkäyntiin osallistumisessa sekä tukihenkilöiden järjestämisessä heidän tuekseen oikeudenkäyntiin. Tiedossa olevien oikeusprosessien lisäksi käynnissä on myös muita isoja vastaavanlaisia rikostutkintoja, joten on oletettavissa, että tarve tämänkaltaiselle, paljon henkilöresurssia vievälle, työlle jatkuu tulevaisuudessakin.

Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun nykyisen tason ylläpitäminen edellyttää, että RIKUn erityistukipalvelu saa oikeusministeriöltä riittävän lisärahoituksen, mikä nykyisellä kustannustasolla tarkoittaa noin 250 000–300 000 euron vuosittaista avustusta STEA-rahoituksen lisäksi olettaen, että STEA-rahoitusta ei leikata.

Lopuksi

Rikoksen uhrien tukipalveluiden toteuttamisessa on huomioitava lähivuosina voimaan saatettavat useat EU-direktiivit, joissa säädetään mm. tukipalveluiden sisällöistä, uhreille tehtävästä henkilökohtaisesta arvioinnista tukitarpeiden määrittämiseksi sekä uhrien ohjaamisesta tukipalveluihin.

Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin (2024/1712) lisäksi toimeenpantavaksi tulee naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annettu ns. NKV-direktiivi (2024/1385), joka tulee toimeenpanna kesällä 2027. Odotettavissa on myös neuvoteltavana olevan rikosuhridirektiivin (2012/29) muutosdirektiivin tuomat muutokset muutaman vuoden kuluttua.

Kansainvälisen sääntelyn edellytyksiä tukipalveluille ja niiden rahoitukselle on tuoreeltaan arvioitu alkuvuonna valmistuneessa uhripoliittisen toimenpideohjelman ns. rahoitustyöryhmän raportissa *Työryhmän ehdotus rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen turvaamiseksi*[1]. Työryhmä ehdottaa, että rikosuhrimaksujen kertymät kohdennetaan EU- ja kansainvälisen sääntelyn edellyttämiin rikoksen uhrien tukipalveluihin uhreille tarjottavan tuen vähimmäistason turvaamiseksi. Työryhmä toteaa, että keskeisiä uusia velvoitteita sisältyy erityisesti NKV-direktiiviin ja uudistettuun ihmiskauppadirektiiviin ja että uhridirektiivin sisältämiä tukipalveluvelvoitteita tullaan näillä näkymin laajentamaan lähitulevaisuudessa uhridirektiivin uudistamisen yhteydessä.

Rikosuhripäivystys korostaa lausunnossaan rikoksen uhrien tukipalvelun rahoituksen pitkäjänteisyyttä ottaen huomioon uhrien tarpeet, tukipalveluiden merkitys viranomaisten tukemisessa sekä Suomen kansainväliset velvoitteet.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys

[1] https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/beb4725f-7166-4e86-a9bf-529ee35bbb04/dac442b7-27fe-4ba3-b970-4bf050a9a26a/RAPORTTI_20250519133558.PDF